

وضعیت سنجی مقابله با تهاجم فرهنگی فرنگی

هیچ انسان منصفی نمی‌تواند دستاوردهای فرهنگی انقلاب اسلامی ایران و رویش‌های ارزشی و بسیاری دیگر از فضایل را منکر شود؛ اما بحث بر سر جنگ فرهنگی و چگونگی مقاومت و استقامت است و اینکه ما چه وظایفی در انتقال این ارزش‌ها به نسل بعد از خود داریم

خبرگزاری رسا - هیچ انسان منصفی نمی‌تواند دستاوردهای فرهنگی انقلاب اسلامی ایران و رویش‌های ارزشی و بسیاری دیگر از فضایل را منکر شود؛ اما بحث بر سر جنگ فرهنگی و چگونگی مقاومت و استقامت است و اینکه ما چه وظایفی در انتقال این ارزش‌ها به نسل بعد از خود داریم.

فرهنگ در هر جامعه، روح حاکم و جاری میان مردم و نهادها و کنشگران است که منبعث از آموزه‌های دینی، رسوم عرفی و عادات تاریخی یک ملت است. مساله فرهنگ آن گونه مهم است که بسیاری از اندیشمندان حوزه سیاسی و اجتماعی را به خود مشغول کرده است و علاوه بر ایجاد مفاهیم و نظریه‌ها، به تقسیم‌بندی‌های گوناگون همچون فرهنگ فعال و منفعل و مهاجم مشغول شده‌اند. 1 واقعیت این است که بعد از انقلاب اسلامی ایران که انقلابی ذاتا فرهنگی بود، تحولات بزرگی در حوزه فرهنگ سازمانی و هنجاری رخ نمایی کرد و قوانین و مقررات و سازمان‌ها و نهادها تلاش کردند تا فرهنگ طاغوتی را به حاشیه رانده و گفتمان اسلامی ایرانی را به عنوان نسخه جایگزین نهادینه کنند؛ اما در این میان، دستگاه‌های تبلیغات غربی نیز بی‌کار ننشستند و برای خنثی‌سازی نفوذ گفتمان انقلابی در کشورهای منطقه و سطح بین‌الملل، به رویکرد تضعیف داخلی ایران روی آوردند و در کنار نشانه‌گیری نظامی و اقتصادی، به هدف‌گیری فرهنگ عمومی دست یاخته و تلاش کردند تا در حوزه ارزش‌ها و اصول حاکم و گفتمان عمومی جامعه، تغییرات ساختاری ایجاد کرده و مردم را دچار دوگانگی ارزشی کنند.

محمود روح الامینی در این باره اعتقاد دارد: بیش از یک قرن است که استعمارگران روش نفوذ در کشورها را تغییر داده‌اند. این کشورها معمولاً اجرای مقاصد خود را با عناوین تبلیغ مذهبی، رواج تکنولوژی، ترویج زبان، انجمن‌های خیریه، ترویج بهداشت، سوادآموزی و به عبارت دیگر، به نام سیاست‌های فرهنگی و فرهنگ‌پذیری انجام می‌دهند. هر چند نمی‌توان این عناوین را از نظر نوع دوستی و انسانیت مورد تردید قرار داد، ولی تاریخچه این روابط و خدمات، نشان داده است که این برنامه‌ریزی‌های دقیق، در جهت رشد و بالندگی فرهنگ این کشورها نبوده، بلکه زمینه اسارت کامل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی آنان را فراهم ساخته است. 2 متأسفانه بعد از آنکه مقام معظم رهبری در سال 71 و به دنبال آن در طول سالیان اخیر، بارها با عبارت‌های گوناگون "تهاجم فرهنگی" 3 "شبیخون فرهنگی" 4 "جنگ نرم" 5 خواستار توجه دولتمردان، صاحبان فکر و خرد و حوزویان و دانشگاهیان و اهالی فرهنگ و هنر به مساله بازسازی فرهنگ بومی اسلامی شدند، هنوز در بسیاری از حوزه‌ها دچار انفعال شدید هستیم و نسل نوجوان و جوان ما با خطرات فکری و عقیدتی روبرو است و هنوز در میدان جنگ نرم، در حال تلفات دادن هستیم که می‌توان به نمونه‌هایی همچون گسترش سبک‌های زندگی غربی همچون مساله خانه‌های مجردي، شیوع موسیقی‌های تند و زننده، بدپوششی در ملاء عام، رواج تفکرات فمینیستی و گسترش فرق و عرفان‌های نوظهور اشاره کرد.

بدون شک هیچ انسان منصفی نمی‌تواند دستاوردهای فرهنگی انقلاب اسلامی ایران و رویش‌های ارزشی همچون بسط تفکر توحیدی، اقامه شعائر دینی، احیای فرایض الهی، منسوخ شدن گام به گام خرافات و بدعت‌های ناپسند، رشد و گسترش مدیریت جهادی، احیای تفکر اصلاح‌جمعی در سایه فریضه امر به معروف و نهی از منکر و بسیاری دیگر از فضایل را منکر شود؛ اما بحث بر سر جنگ فرهنگی و چگونگی مقاومت و استقامت است و اینکه ما چه وظایفی در انتقال این ارزش‌ها به نسل بعد از خود داریم.

"گسست نسل‌ها" 6 و مساله مهم "خط انتقال معارف اسلامی" 7 موضوع مهمی است که دلسوزان انقلاب اسلامی تلاش کرده‌اند به آن جواب مناسب دهند و با تعریف زیرساخت‌ها و روش‌های لازم، به تعریف اقدام‌های لازم بپردازند و در عرصه تعلیم و تربیت گام بردارند؛ اما اینکه تا چه اندازه در این بخش موفق بوده‌ایم، نیازمند کار میدانی و آماری دقیق است.

در اینجا لازم می‌دانم بحث را به صورت مصداقی ادامه دهم تا به صورت روشن و مشخص، نتیجه بحث هویدا گردد. معروف است که ایرانی وطن دوست است و این خاک را سرای خویش می‌داند و حاضر است برای این آب و خاک، جان خویش را هم فدا کند. اینها همان عبارت آرمان‌هایی است که نسل من با آن بزرگ شده‌ایم؛ اما سوال اینجاست که آیا این هیجانات مقدس برای نسل نو جامعه نیز نهادینه شده است یا خیر؟ اینها همان ارزش‌هایی است که جوانان دهه چهل و پنجاه را در دفاع مقدس هشت ساله، مقاوم نگه داشت و وجبی از خاک ایران به یغما نرفت. اما آیا حال و هوای نسل امروز نیز چنین است؟ به عبارت جامعه‌شناختی، آیا این پروسه انتقال خرده ارزش‌های فرهنگی از نسل اول و دوم و سوم انقلاب به نسل چهارم و بعد، انجام شده است؟ آیا احساس هویت ایرانی اسلامی با تمامی نمادها و علائم و مشخصه‌های خویش، به فرزندان دهه سوم انقلاب منتقل شده است؟

برای پاسخ به این سوال، باید این کلی را به سوالات خردتر تبدیل و موضوع "هویت نوجوان و جوان امروزی" را به مسائل مختلف تبدیل کرد. مسائل مختلفی از جمله کنش‌گران تربیتی همچون والدین، نهادهای آموزش‌دهنده همچون مدارس و دانشگاه‌ها، مراکز اطلاع‌رسانی همچون جراید و روزنامه‌ها و مطبوعات بر خط، برنامه‌های اوقات فراغت و گروه‌های مرجع و همه فاکتورهایی است که تحلیل دقیقش می‌تواند اوضاع و احوال اجتماعی حاکم بر موضوع را مشخص سازد.

بدون شک دستگاه‌های مختلف فرهنگی به گوش و هوش هستند و در این زمینه از انجام پژوهش‌های کاربردی و میدانی غافل نیستند و در هر بخش، به تعمیق و تحلیل پرداخته و کارشناسی شده برنامه‌ریزی می‌کنند؛ اما به خود اجازه می‌دهم که به عنوان فردی که در

عرصه رسانه حداقل چند سالی تجربه آموخته ام، تحلیل را از اوضاع جاری رسانه ای تبیین کنم. واقعیت این است که نسل نوجوان و جوان امروز ما در زیر سایه سنگین رسانه زندگی می کند؛ با رسانه تحقیق می کند و درس می خواند و در رسانه، بازی می کند و اشک ها و لبخندهایش را از گوشی همراه و اپلیکیشن های آن و شبکه های اجتماعی می گیرد. دیده ام و دیده اید نوجوان و جوانی که کمتر فرصت دارد صحبت کند و کمتر چشم هایش از روی صفحه گوشی همراه یا رایانه ای شخصی به سمت بالا بلند می شود.

نسل امروز، جهان را از دریچه رسانه های در دسترس خود می بیند. کمتر در کوچه و خیابان گعده می کند و سعی می کند اطلاعات و دانستی های خود را در فضای مجازی بیابد و سریع واکنش نشان دهد و اظهار نظر خود را به گوش دوستان مجازی شده اش برساند.

امروز دشمن میدان مبارزه را تغییر داده است و تلاش می کند از نزدیک ترین راه به مخاطب نزدیک شده و فرآیند جذب فکری را به انجام برساند. بازی های رایانه ای یکی از نزدیک ترین و پرنفوذ ترین اینها است. نوجوان و جوان امروز در حال بازی رایانه ای، بدون اینکه خود بداند، به جنگ با ارزش ها و مقدسات خود می رود و در فضای مجازی، سلاح بر می دارد و به روی خودی شمشیر می کشد.

اخیرا بازی های رایانه ای خطرناکی توسط شرکت های معروف و بزرگ علیه جهان اسلام ساخته شده اند که به منظور انحراف افکار مخاطبین و توجیه اقدامات خود در کنار کدها و نشانه های واقعی، از نشانه های انحرافی و یا دو پهلو نیز استفاده می کنند تا اهداف اصلی و واقعی را پشت هدف های دم دستی مخفی کنند و یا حتی با قرار دادن چند نماد و نشانه از چند موضوع مختلف، در یک نماد یا کاراکتر همزمان به چند موضوع اشاره کنند.

"پی ال آر" نام یک بازی رایانه ای است که در آن اعضای گروه تروریستی به زبان فارسی صحبت می کنند و در شهر به اصطلاح سلیمانی، با افرادی مواجه می شویم که به زبان فارسی صحبت می کنند و پلاک ماشین ها، ایرانی است. در بازی با نظامیان پی ال آر، متوجه می شویم که مسلح به سلاح هایی چون کلاشینکف و ژ3 هستند؛ سلاح هایی که به ترتیب سلاح سازمانی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و ارتش جمهوری اسلامی ایران است.

"پی ال آر" نمونه ای کوچک از نقشه های سنگین دشمن است که مترصد است تا حتی از فرصت بازی بچه های ما به سود خود استفاده ببرد؛ اما صد افسوس که هنوز برخی در میان ما هنوز تهاجم فرهنگی فرنگی را باور نکرده اند.

متأسفانه شاهدیم در عرصه فرهنگی، عده ای به روزمره گی گرفتارند، افرادی درگیر با خودشان و یا با یکدیگرند، گروهی مرعوب چیرگی رسانه ای دشمن شده اند و جماعتی با طنازی برای دشمن و تغافل نسبت به اغراض پیچیده و شیطانی او، به هموار سازی تهاجم وحشیانه «دزدان بین المللی فرهنگ» سرگرم شده اند و جریانی هم خط تخریب و ایجاد تشکیک در اصول اساسی فرهنگ اسلامی ایرانی، همچون مقاومت و ایثار را آغاز کرده اند.

گیر افتادن فرهنگ در بورکراسی اداری، عدم توجه کافی به پیوست فرهنگی در معادلات اقتصادی و ورزشی و...، ندادن بهای مناسب به نیروهای کارآزموده و ارزشی، نداشتن نقشه راه تعامل میان دستگاه های فرهنگی برای پرهیز از موازی کاری و... همگی بدن رنجور فرهنگ را نحیف تر کرده است.

بی شک در این کارزای فرهنگی، باید نقش فرماندهی از سوی کنشگران و متولیان فرهنگی جدی تر گرفته شود و همگی با نگاهی آسیب شناسانه به وضع موجود، بار دیگر به ترمیم ساخت داخلی پرداخته و با لحاظ توصیه های مقام معظم رهبری در اسناد بالادستی و چشم اندازها و برنامه های راهبردی، در مسیر اعتلا گام برداریم و در عرصه برنامه های کاربردی و عملیاتی، نگاه جهادی را توسعه بخشیم.

پاورقی

1- لغت "فرهنگ" از جمله کلماتی است که در گفتار و نوشتار بسیار به کار گرفته می شود. حتی شاید بتوان گفت کاربردهای متنوعی هم دارد. اما واقعا این کلمه به چه معناست؟ افراد زیادی سعی در شرح و توضیح آن داشته اند و هر کدام به حسب دیدگاه خود تعریفی از آن ارائه داده اند... لازم به ذکر است فرهنگ به خودی خود با پیدایش انسان ها شکل گرفته است ولی از قرن بیستم به بعد نظریه پردازان توجه ویژه ای به آن داشته اند. در زبان عربی نیز این لغت وجود دارد و با کلمه "ثقافة" معادل است.

برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به: مجله فرهنگ و زندگی، شماره دوم، چاپ خرداد ماه 1349، ص 115 تا 121/محمودی بختیاری، علیقلی، فرهنگ و تمدن ایران، ص 30-34

2- روح الامینی، محمود، 1372؛ زمینه فرهنگ شناسی، پویایی و پذیرش، چاپ سوم، تهران: انتشارات عطار. روح الامینی، 1372، ص 101

3- ... تهاجم فرهنگی یک حقیقتی است که وجود دارد؛ می خواهند بروی ذهن ملت ما و بروی رفتار ملت ما - جوان، نوجوان، حتی کودک - اثرگذاری کنند. این بازیهای اینترنتی از جمله ی همین است؛ این اسباب بازیهایی که وارد کشور میشود از جمله ی همین است که من چقدر سر قضیه ی تولید اسباب بازی داخلی معیبدار و جذاب حرص خوردم با بعضی از مسئولین این کار که این کار را دنبال نکنند. ... (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی مورخه 19/09/1392)

4- دشمن از راه اشاعه ی فرهنگ غلط - فرهنگ فساد و فحشا - سعی می کند جوانهای ما را از ما بگیرد. کاری که دشمن از لحاظ فرهنگی می کند، یک تهاجم فرهنگی بلکه باید گفت یک «شبیخون فرهنگی» یک «غارت فرهنگی» و یک «قتل عام فرهنگی» است. امروز دشمن این کار را با ما می کند. ... (بیانات مقام معظم رهبری در مورخه 22/04/1371)

5- جنگ نرم؛ یعنی جنگ به وسیله ی ابزارهای فرهنگی، به وسیله ی نفوذ، به وسیله ی دروغ، به وسیله ی شایعه پراکنی. (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمع کثیری از بسیجیان کشور مورخه 04/09/1388)

6- شکاف نسل ها مفهومی است که اختلاف فاحش روانی، اجتماعی، فرهنگی و تفاوت معنادار در بینش و آگاهی، باورها، تصورات، انتظارات، جهت گیری های ارزشی و الگوهای رفتاری میان دو نسل همزمان در یک جامعه را مورد توجه قرار می دهد. به عبارت دیگر، فاصله نسلی به اقتضائات مهم و شکاف در تجربه، ارزش ها و هنجارهای بین دو نسل، یعنی والدین و فرزندان آنها و یا به طور کلی، به اختلاف و شکاف فرهنگی قابل توجه بین

دو نسل تفسیر می‌شود. هرچه شکاف و یا فاصله عمیق‌تر و وسیع‌تر باشد، امکان فهم و درک هر نسل از نسل دیگر مشکل‌تر است و بیگانگی آنها نسبت به هم بیشتر می‌گردد. در واقع، فاصله نسلی و اختلافات دو نسل ممکن است مربوط به فاصله نسلی و یا استقلال‌طلبی نوجوانان و جوانان در مقابل درخواست اطاعت والدین، اختلاف قدرت والدین و فرزندان، اقتضائات سنی و... باشد. (محمدحسین پناهی، «فاصله نسلی و اختلافات خانوادگی و چگونگی برخورد با آن»، علوم انسانی دانشگاه الزهراء 3، ش 37-38، ص 83.)

7- یکی از مسائلی که ذهن اندیشمندان اسلامی و متخصصین تربیت اسلامی را به خود مشغول ساخته است، چگونگی انتقال ارزش‌های اسلامی به نسل بعد است به این معنا که برخی ارزش‌ها که امروز برای نسل اول و دوم انقلاب درونی شده است و به تصدیق رسیده است، امروز به دلیل درگیر نبودن نسل‌های آینده به راحتی قابل تصور نیست؟ این مساله که مربی و کنشگران فرهنگی از چه راهکارهایی برای انتقال ارزش‌ها باید مدد بگیرند، آن چیزی است که تحت عنوان "خط انتقال معارف" "روش‌های جذاب سازی معارف دینی" "تکنیک‌های انتقال پیام" و.... بحث و بررسی شده است.

علیرضا استادیان